

Ronde 2

Hilde De Smedt

Regionaal Integratiecentrum Foyer, Brussel

Contact : hilde.desmedt@foyer.be

De kracht van emoties en attitudes bij meertalig opgroeiende kinderen

De Cel Onderwijs en Meertaligheid van het Regionaal Integratiecentrum Foyer is reeds vele jaren actief op het vlak van minderheidstalen en onderwijs. Wanneer je met dergelijke thematiek bezig bent, kom je al snel terecht in debatten en discussies over de zinvolheid en (on)mogelijkheid van meertalig opgroeien en ook onderzoeksresultaten drijven vaak – al dan niet schijnbaar – uit elkaar. Aan de basis van al deze gesprekken en onderzoeken ligt nochtans een gemeenschappelijke betrachting: we willen dat het ‘goed’ gaat met meertalige kinderen en dat ze hun toekomstplannen gaandeweg kunnen realiseren. Vanuit deze vaststelling leek het ons belangrijk eens van dichterbij te kijken naar de wijze waarop dit door kinderen wordt ervaren. In wat volgt geven we een aanzet om de aandacht voor de gevoelens en ideeën van kinderen met betrekking tot hun eigen meertaligheid en die van anderen onder de loep te nemen. We schetsen een theoretisch kader en linken dat aan eigen ervaringen en didactische materialen.

Rond de relatie taal en emotie worden heel wat vragen geformuleerd die dan vervolgens in meer of mindere mate het onderwerp van onderzoek worden:

- Hebben meertaligen verschillende emotionele reacties in verschillende talen?
- Beïnvloeden de emotionele banden de taalkeuzes?
- Hebben emoties een invloed op het taalleren?
- Etc.

In deze sessie concentreren we ons op deze laatste vraag en breiden we ze uit tot:

Hebben emoties EN attitudes een invloed op taalleren?

Dit doen we omdat wetenschappelijk onderzoek naar taalemoties vaak via de analyse van attitudes verloopt.

Naast ‘emotie’ en ‘attitude’ nemen onderzoekers in veel gevallen nog een derde factor onder de loep, namelijk de factor ‘angst’. Deze is echter vooral bestudeerd bij het proces van vreemde talen leren. Hier gaan we niet direct op in omdat we focussen op de vroege meertalige taalontwikkeling.

Het doel van deze sessie is het kijken naar *de band tussen taalleren en emotie/attitude* om zo tot een beter begrip van leerlingen in een meertalig leerproces (succesief of additief) te komen en om een betere ondersteuning van het leerproces te realiseren waarbij methodes en werkwijzen optimaal renderen.

Voor mensen die met anderstalige kinderen werken, is dit zeker niet helemaal nieuw. Iedereen voelt ergens wel aan dat de manier waarop je een taal benadert het leerproces mee kan beïnvloeden. Toch hebben we vaak te weinig inzicht in de manier waarop dit werkt en hoe sterk dit proces wel is.

We verwijzen in deze sessie naar heel wat auteurs die zowel vanuit antropologische, psychosociale als taalkundige achtergrond het thema benaderen.

Na het aflijnen van een aantal begrippen, focussen we op *de wijze waarop emoties en attitudes het leerproces positief en/of negatief kunnen beïnvloeden*. Dit proces blijkt onlosmakelijk verbonden met het begrip 'motivatie'. Attitudes beïnvloeden de motivatie en op deze wijze het gedrag. We bekijken van naderbij hoe taalattitudes het leerproces beïnvloeden en we maken hierbij het onderscheid tussen meerderheidstalen en minderheidstalen.

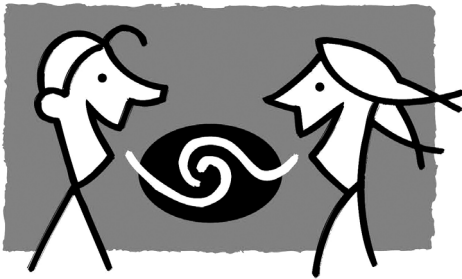
Gibbons en Ramirez (2004) gaan in op *de impact van attitudes en overtuigingen bij minderheidsgroepen*. Iedereen ontwikkelt attitudes en overtuigingen ten aanzien van de talen die men spreekt en dit kan het taalleren en het taalbehoud beïnvloeden. Deze houdingen ontwikkelen zich in interactie en zijn als dusdanig geen vaststaand gegeven. Vooral bij minderheidstalen zal de invloed van de houding tegenover de taal en de gemeenschap – zoals trots, geloof in behoud – een rol spelen. De meerderheidstaal kan vaak niet verworpen worden omdat ze een vereiste is voor het functioneren in de maatschappij. Toch kunnen ook hier attitudes een rol spelen. Ten slotte zal ook de houding tegenover meertaligheid en multiculturaliteit een invloed hebben. We bespreken de verschillende aspecten (dimensies) van attitudes en taalleren. Om de kracht van dit gegeven beter te begrijpen, bekijken we het sociaal-psychologisch model van Lambert. Dit alles illustreren we met voorbeelden uit de eigen ervaring.

Een theoretisch kader rond taal, emotie en attitude is mooi, maar als leerkracht willen we er natuurlijk ook mee aan de slag kunnen. In deze bijdrage bekijken we ten eerste hoe we meer inzicht kunnen verwerven in de emoties en attitudes van leerlingen via eigen observaties, via gesprekken met ouders en natuurlijk via de kinderen zelf. Ten tweede bekijken we enkele instrumenten die ons kunnen helpen om echt met deze emoties en attitudes aan de slag te gaan. We maken even kennis met de volgende materialen:

- *Thuis spreek ik ook*: Een bundel met 20 uitgewerkte activiteiten voor het speels en leerzaam omgaan met verschillende (thuis)talen voor basisonderwijs en georganiseerde vrijetijdsmomenten.

- *Meer dan één taalbeschouwing*: een lessenspakket voor de derde graad van het basisonderwijs en de eerste graad van het secundair onderwijs. Taaldiversiteit wordt aanbeoordeld als bron om stil te staan bij hoe talen in elkaar zitten en op welke manier ze worden gebruikt. De opgenomen lessen en activiteiten geven heel wat kansen tot actief luisteren, spreken en schrijven.
- *Ik ken jou jij kent mij!* Kinderen uit Zuid-Afrika (Kaapstad) en Brussel tonen een stukje van hun leven: wie ze zijn, waar ze wonen, wat ze dromen, welke talen ze spreken. Een kleurrijk boek vol weetjes, verhalen en doe-dingen waarbij Nederlandstalige teksten worden afgewisseld met Afrikaans, Engels en Xhosa.
- *Talen op een kier*: Publicatie (2009) in het kader van Talensensibilisering die zich richt op het basisonderwijs (5-12j.) en die zal bestaan uit 40 lesfiches, geordend per thema en steeds gekoppeld aan ontwikkelingsdoelen en eindtermen.
- *Handleiding: talen mijn gedacht!*: Deze bundel hoort bij de interactieve tentoonstelling ‘Talen, mijn gedacht!’ maar kan los hiervan worden gebruikt. Het gaat om acht volledig uitgewerkte workshops (voor kinderen tussen 9 en 12j.) waarbij je expliciet met de ideeën en emoties van kinderen rond hun eigen meertaligheid en die van anderen aan de slag gaat. Elke workshop wordt gevolgd door een beschrijving van de ervaringen van kinderen die bij het uitwerken van dit project betrokken waren.

Talen, mijn gedacht!

Dit jaar zijn we vanuit het Integratiecentrum Foyer gestart met een interactieve tentoonstelling: ‘Talen, mijn gedacht’ waarin meertalige kinderen tussen 9 en 12 jaar de bezoeker onderdompelen in hun gevoelens en ideeën over talen en meertaligheid. Doorheen de sessie geven we hieruit voorbeelden.